

بسمه تعالی

سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی

مؤلفان :

علی کشاورزی

حسینعلی رجایی

انتشارات ارسطو

(چاپ و نشر ایران)

۱۳۹۶

عنوان و نام پدیدآور: سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی
مشخصات نشر: تهران: ارسطو، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۱۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۱۵۹-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپای مختصر

یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

یادداشت: مولفان: علی کشاورزی، حسینعلی رجایی.

شناسه افزوده: کشاورزی، علی، ۱۳۶۲ - رجایی، حسینعلی، ۱۳۶۰

شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۶۳۸۷۶

نام کتاب: سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی

مولفان: علی کشاورزی - حسینعلی رجایی

ناشر: ارسطو (چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

چاپ: مدیران

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۱۵۹-۴

تلفن‌های مرکز پخش: ۳۵۰۹۶۱۴۵ - ۳۵۰۹۶۱۴۶ - ۰۵۱

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران

تقدیم به پدر و مادرم

عبور باید کرد و هم‌نورد افق‌های دور باید شد و گاه در
رگ یک حرف شاید "یک کتاب" خیمه باید زد...

سهراب

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار
۱۱	فصل اول: تاریخچه و چگونگی پیدایش سازمان های پولی و مالی
۱۳	مقدمه
۱۴	۱-۱- سازمان های پولی و سازمان های مالی
۱۴	۲-۱- تاریخچه پیدایش سازمان های پولی و مالی
۱۶	۳-۱- گروه بندی سازمان های پولی و مالی بین المللی
۱۹	فصل دوم: پول و بازارهای پولی
۲۱	پول
۲۱	تاریخچه و پیدایش پول
۲۲	۱-۲- تعریف پول
۲۳	۲-۲- اسکناس
۲۴	۳-۲- پول تحریری

۲۴ پول الکترونیکی ۴-۲
۲۵ شبه پول ۵-۲
۲۵ حجم پول در گردش ۶-۲
۲۶ سرعت گردش پول ۷-۲
۲۶ عرضه و تقاضای پول ۸-۲
۳۰ تعادل در بازار پول ۹-۲
۳۱ بازار پول ۱۰-۲
۳۷ فصل سوم: بازارهای مالی
۳۹ مقدمه
۴۰ ۱-۳- بازار مالی
۴۱ ۲-۳- انواع بازارهای مالی
۴۱ ۳-۳- بازار پول
۴۴ ۴-۳- بازار بورس و بازار فرا بورس
۴۵ ۵-۳- بازار معاملات عمده
۴۵ ۶-۳- بازار کارای سرمایه
۴۶ ۷-۳- ویژگی‌های بازار کارا
۴۷ ۸-۳- کارایی اطلاعاتی
۴۸ ۹-۳- بررسی واکنش قیمت سهام در برابر ورود اطلاعات جدید
۴۸ ۱۰-۳- بازارهای مالی جهانی

۳-۱۱- چگونگی تأثیر بازارهای مالی بر توسعه اقتصادی	۴۸
۳-۱۲- یکپارچگی جهانی	۴۹
فصل چهارم: سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی	
مقدمه	۵۳
۴-۱- صندوق بین‌المللی پول (IMF)	۵۴
۴-۲- سیستم رای‌گیری در صندوق	۶۰
۴-۳- انتقادات وارده بر صندوق بین‌المللی پول	۶۰
۴-۴- بانک جهانی	۶۳
۴-۵- چگونگی پیوستن به بانک جهانی	۶۵
۴-۶- ایران در بانک جهانی	۶۶
۴-۷- گروه بانک جهانی	۶۶
۴-۸- مؤسسه مالی بین‌المللی	۶۸
۴-۹- ایران در مؤسسه مالی بین‌المللی	۶۹
۴-۱۰- سازمان تجارت جهانی	۷۰
۴-۱۱- تفاوت‌های گات و سازمان تجارت جهانی	۷۱
۴-۱۲- اهداف سازمان تجارت جهانی	۷۱
فصل پنجم: سازمان‌های پولی و مالی منطقه‌ای	
مقدمه	۷۷
۵-۱- سازمان همکاری‌های اقتصادی منطقه‌ای اکو ECO	۷۷

۲-۵- سازمان همکاری اقتصادی آسیا - اقیانوس آرام	۸۰
۳-۵- موافقت نامه تجارت آزاد آمریکای شمالی	۸۳
۴-۵- سازمان همکاری های شانگهای	۸۵
فصل ششم: نظام های ارزی	۸۷
مقدمه	۸۹
۱-۶- تعریف نرخ برابری ارز	۸۹
۲-۶- بازار ارز	۹۱
۳-۶- عملیات در بازار ارز	۹۳
۴-۶- نظام های ارزی	۹۵
۵-۶- نظام کنترل نرخ ارز	۹۷
فصل هفتم: مسائل پولی و مالی بین المللی	۹۹
مقدمه	۱۰۱
۱-۷- جهانی شدن	۱۰۲
۲-۷- همگرایی اقتصادی	۱۰۶
۳-۷- افزایش رقابت بین المللی کشور چین	۱۰۶
۴-۷- پولشویی	۱۰۷
منابع و ماخذ	۱۱۵

پیشگفتار

متغیر بودن شرایط محیطی و رقابتی بودن بنگاه ها سبب می شود که مدیران و سیاست گذاران اطلاع کاملی از محیط اطراف خود برای اتخاذ تصمیم مناسب در پاسخ به تغییر شرایط داشته باشند. گسترش جوامع ابتدایی و پیچیدگی های روز افزون روابط، سبب پیدایش سازمان هایی با وظایف بین المللی جهت سرو سامان و نظم بخشیدن به روابط اقتصادی بین کشورها گردید. با توجه به نیاز کشورها برای وضع قوانینی مناسب در سطح بین المللی برای انجام مبادلات پولی و مالی، سازمان های پولی و مالی بین المللی جهت انجام این نقش پا به عرصه گذاشته اند.

به همین دلیل وجود درسی با عنوان سازمان های پولی و مالی برای دانشجویان رشته های اقتصاد، حسابداری، مدیریت و مالی بسیار ضروری می باشد. هدف از نوشتن این کتاب آشنا کردن دانشجویان با نقش سازمان های پولی و مالی و کارکرد آنها می باشد. از این رو در این کتاب در ابتدا به تاریخچه و چگونگی پیدایش سازمان های پولی و مالی پرداخته شده است. سپس در دو فصل جداگانه بازارهای پولی و مالی و مشخصات و ویژگی های آنها بررسی شده است. در فصول چهار و پنج و شش به ترتیب سازمان های پولی و مالی بین المللی، سازمان های پولی و مالی منطقه ای و سازمان های پولی و مالی تخصصی مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل پایانی کتاب بررسی از مهم ترین چالش های پیش روی سازمان های پولی و مالی بین المللی بخصوص موضوع پولشویی به رشته نگارش درآمده است. در خاتمه قابل ذکر است که هیچگونه نوشته ای خالی از نقص نمی باشد از این رو از همه کسانی که پس از مطالعه کتاب این منت را بر ما گذاشته و ما را از پیشنهادات خود بی نصیب نمیگذارند کمال سپاسگزاری را داریم.

کشاورزی و رجائی

بهار ۱۳۹۶

فصل اول

تاریخچه و چگونگی پیدایش سازمان های پولی و مالی

اهداف فصل

- ۱- آشنایی با چگونگی و تاریخچه پیدایش سازمان های پولی و مالی
- ۲- آشنایی با مفهوم و ویژگی های سازمان های پولی و مالی
- ۳- آشنایی با گروه بندی سازمان های پولی و مالی
- ۴- آشنایی با مفهوم سازمان های پولی و مالی جهانی
- ۵- آشنایی با مفهوم سازمان های پولی و مالی منطقه ای
- ۶- آشنایی با مفهوم سازمان های پولی و مالی تخصصی

مقدمه

در جوامع ابتدایی نیازهای بشر محدودتر و سازماندهی روابط بین افراد ساده‌تر بوده، اما با گسترش جوامع ابتدایی و افزایش روابط اجتماعی انسان‌ها، نیاز به ساماندهی روابط بین انسان‌ها بیشتر احساس شد. اقتصاد در دوره‌های ابتدایی زندگی بشر شکل انفرادی داشته است. هم در مقیاس فردی و هم در مقیاس اجتماعی، انسان‌ها و جوامع در زمان‌های گذشته با اقتصاد ساده‌تری مواجه بوده‌اند و "خود مصرفی" نمود بیشتری داشته است. اما به مرور زمان، با گسترش جوامع و پیدایش اجتماعات جدید، رفته رفته "اقتصاد" از ماهیت ساده خود فاصله گرفته و پیچیده‌تر شده است و "تولید برای خود" جایش را به "تولید برای تجارت" داده است. در جوامع اولیه، بشر محصولات کشاورزی را برای خود، تولید و مصرف می‌کرد و پس از آن با به وجود آمدن ابزار تولید و به دنبال آن با وقوع انقلاب صنعتی و ایجاد تکنولوژی‌های پیشرفته‌تر در زمینه تولید محصولات کشاورزی تغییرات گسترده‌ای ایجاد شد و سبب افزایش حجم تولیدات کشاورزی گردید. همین امر، ماهیت اقتصاد را از شکل ساده به شکل پیچیده و ترکیبی، متحول نمود و تولید برای تجارت، یعنی تولید برای غیر، و به منظور کسب درآمد، جای "تولید برای خود" را گرفت. وقتی اقتصاد از خانواده بیرون آمد و شکل ملی و اجتماعی به خود گرفت و زمانی که از سطح ملی فراتر رفت و در مقیاس بین‌المللی و جهانی مطرح شد، ضرورت تشکیل سازمان‌های اقتصادی ملی و بین‌المللی نیز احساس گردید و ساز و کارهای آن تدوین شد. سازمان‌هایی چون مالیات، بورس، سرمایه‌گذاری و بانک‌ها، نمونه‌هایی از این نوع هستند. دسته‌ای از این سازمان‌ها، امروزه به سازمان‌های "پولی و مالی" مشهور شده‌اند.

۱-۱- سازمان‌های پولی و سازمان‌های مالی

محور فعالیت سازمان‌های پولی در مورد پول یا دارایی‌های نزدیک به پول می‌باشد. سازمان‌های پولی، مانند نهادهایی که پول را منتشر می‌کنند، یا نهادهایی که به عنوان وام آن را در اختیار متقاضیان آن قرار می‌دهند، یا حتی نهادهایی که به عنوان منتشرکنندگان و توزیع‌کنندگان اوراق قرضه (مشارکت) اقدام به جمع‌آوری وجوه نقد از سطح جامعه می‌نمایند، امروزه سازمان‌هایی تأثیرگذار در ایجاد ثبات یا بی‌ثباتی اقتصاد جامعه هستند.

اما سازمان‌های مالی، مفهومی وسیع‌تر را در برمی‌گیرند، در این سازمان‌ها، پول نه تنها یکی از ابزار است، بلکه ابزارهای دیگری همچون دانش و فناوری تولید و تجارت، آموزش نیروی انسانی کارآمد، بهره‌مندی از تکنیک‌های پیشرفته استخدام عوامل تولید و بویژه توجه به مقوله سرمایه‌گذاری به منظور نیل به "سودآوری" (و نه فعالیت‌های عام‌المنفعه و خیرخواهانه) در خدمت اهداف سازمان قرار دارند. در واقع می‌توان به این نکته اشاره داشت که وجه تمایز این دو، همان وجه تمایز "پول" و "مال" است، که در ادبیات اقتصادی، پول اعم از مال است. در حالی که هر دو از ابزارها و ذخایر اقتصادی می‌باشند. از این منظر، سازمان‌های پولی و مالی نیز دارای وجه تمایز هستند. یعنی سازمان‌های مالی معمولاً اعم از سازمان‌های پولی هستند و از آنجا که به مرور زمان، فعالیت‌های اقتصادی پیچیده‌تر می‌شوند و برای تعدیل امور اقتصادی، پول از کفایت لازم برخوردار نمی‌باشد، بنابراین کارایی مؤسسات و سازمان‌های مالی در جامعه جهانی کنونی بیشتر از سازمان‌های پولی تخمین زده می‌شود.

۱-۲- تاریخچه پیدایش سازمان‌های پولی و مالی

با توجه به هرج و مرج پولی حاکم در جهان بعد از جنگ جهانی اول و فلج شدن بازرگانی جهان دو مکتب جهانی وجود داشتند که تلاش در سامان بخشیدن به اقتصاد جهان داشتند. یکی مکتب نئولیبرالیسم^۱ که آمریکا آن را تبلیغ می‌کرد و دیگری مکتب ارشادی و یا برنامه‌ای که برگرفته

از نظریات و تفکرات کینز اقتصاددان انگلیسی بود که با انتشار کتاب مهشور خود^۱ اقتصاد جهان را از رکود سنگین ایجاد شده در سال ۱۹۲۷ میلادی نجات می‌دهد. پیروزی آمریکا و انگلیس در جنگ جهانی دوم سبب شد این دو کشور از یک موقعیت ممتاز بین‌المللی برخوردار شوند و در تلاش برای ایجاد ثبات پولی و مالی برآیند. لذا در اوایل ۱۹۴۳ میلادی، آمریکا طرحی بنام طرح وایت (سفید) منتشر کرد که بر اساس این طرح پیشنهاد شده بود صندوق تثبیت پول ملل متحد با مشارکت کشورهای جهان ایجاد شود. چند ماه بعد کشور انگلیس طرحی بنام طرح کینز را منتشر کرد و در آن پیشنهاد نمود اتحادیه تهاتر پول بین‌المللی ایجاد شود و در نهایت در ۲۱ آوریل ۱۹۴۴ دو کشور بر سر تأسیس صندوق بین‌المللی بودجه توافق رسیدند و با دعوت رئیس‌جمهور وقت آمریکا ۴۴ کشور در برتوتون وودز در نیوهامپشایر توافق نامه تأسیس صندوق بین‌المللی پول^۲ را به امضاء رساندند و اساسنامه صندوق در ۲۷ دسامبر ۱۹۴۴ تصویب و از اول مارس ۱۹۴۷ میلادی صندوق فعالیت خود را آغاز نمود. از دیگر دستاوردهای کنفرانس برتوتون وودز، پیشنهاد تأسیس بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه^۳ و تصویب آن بود. ایران نیز یکی از ۴۴ کشور شرکت‌کننده در کنفرانس بود که از طرف ایران، ابوالحسن ابتهاج در این کنفرانس حضور داشت. نتایج حاصل از کنفرانس برتوتون وودز ایجاد صندوق بین‌المللی پول و بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه بود، که بعدها با عنوان بانک جهانی شناخته شد. این بانک با هدف پاسخگویی به مشکلات اقتصادی کشورهای آسیب‌دیده از جنگ تشکیل شد و از نظر طراحان اولیه، وظیفه آن کمک به بازسازی بود و نه توسعه. با بازسازی ویرانی‌های ناشی از جنگ جهانی دوم و سامان یافتن اقتصاد کشورهای مذکور، هدف آن بانک، به کاهش فقر در کشورهای در حال توسعه با درآمد متوسط تغییر یافت. با این حال کشورهای در حال توسعه‌ای که در کنفرانس حضور داشتند معتقد بودند که ارجحیت به بازسازی داده شود و منابع اندکی جهت اهداف توسعه‌ای هزینه شود. در نهایت کشورهای آمریکای لاتین پیشنهاد کردند که در اساسنامه بانک به طور مساوی روی بازسازی و توسعه تأکید شود. در حقیقت با تأسیس این دو نهاد در اواسط قرن بیستم، عصر تعامل جوامع اقتصادی جهان از طریق سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی، آغاز می‌شود. این دو نهاد اولین سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی هستند که به منظور

۱. نظریه عمومی اشتغال پول و بهره

2. International Monetary Fund

3. International Bank for Reconstruction and Development